

стратегічного мислення сучасних менеджерів. В даній статті проведено аналіз основних підходів, технологій і проблем в області стратегічного управління туристської фірми. Досліджено аспекти, що стосуються безпосередньої ролі інтернет-технології, їх переваги у всіх функціях стратегічного і оперативного управління в туризмі. У статті доведено, що тільки при активному використанні інтернет-технології та впровадженні нових бізнес-процесів, можливе підвищення конкурентоспроможності туристичного підприємства на ринку послуг.

Інформаційні технології принципово змінили не тільки форми організації виробничого процесу, а й прискорили процес передачі готового турпродукту від туроператора до турагенції, і в кінцевому підсумку до споживача-туристу. На основі проведеного аналізу, автор виявив 14 пропозицій для підвищення конкурентоспроможності туристичного підприємства, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Ключові слова: інтернет-технології, стратегічне управління, електронні продажі, on-line-бронювання, віртуальний простір.

N. Platon

STRATEGIC MANAGEMENT OF THE TOURISM FIRM BY MEANS OF INTERNET TECHNOLOGIES

Innovations in the tourism industry are no longer seen as simply desirable. The timely response of tourism firms to new technological changes in various areas of activity related to tourism, the ability to create new working methods and improve performance, are recognized by experts of this industry as a necessary condition for the survival of companies. Survival and development for the long term depend on the ability of the firm to anticipate market changes in a timely manner and adapt its organizational structure and the content of the portfolio of orders for tourism services accordingly. Target for the organization of the future becomes an indispensable component of the active strategic thinking of modern managers. This article analyzes the main approaches, technologies and problems in the field of strategic management of a tourist company. The aspects concerning the direct role of internet technology, their predominance in all functions of strategic and operational management in the tourism industry are presented upon. The article shows that only with the active use of Internet technology and the introduction of new business processes, it is possible to increase the competitiveness of a tourist enterprise in the services market. Information technologies fundamentally changed not only the forms of organization of the production process, but also accelerated the process of transferring the finished tourist product from the tour operator to the travel agency, and eventually to the consumer-tourist. After analyzing this article, the author identified 12 conclusions and proposals for improving the competitiveness of a tourist enterprise, both on the domestic and foreign markets.

Key words: internet technologies, strategic management, electronic sales, on-line-booking, virtual space.

УДК 378.4:373.3:504(045)

Х.С. Мітюшкіна, О.М. Пастернак, Н.М. Матвєєва

ФАХІВЕЦЬ ЕКОЛОГ НА СУЧАСНОМУ РИНКУ ПРАЦІ (РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ)

У статті визначено роль екологічної освіти у формуванні необхідних компетенцій фахівця еколога нової формації та його майбутній реалізації на

сучасному ринку праці.

Дане дослідження проводилося з використанням ряду методів пізнання і дослідження: загальнонаукових та спеціальних. Метод аналізу використовувався при дослідженні сутності та змісту поняття екології та екологічної освіти; методи синтезу, узагальнення та порівняння – при дослідженні сучасної системи екологічної освіти, її формальної та неформальної частини. Використання спеціальних методів передбачало: аналіз статистичних даних – для визначення сучасних тенденцій на ринку праці та порівняння рівня оплати праці кваліфікованих екологів з іншими спеціалістами.

Визначено роль безперервної екологічної освіти в формуванні конкурентоспроможного фахівця еколога. В роботі розглянута ланка загальної середньої (на прикладі ЗОШ № 18, м. Маріуполь) та вищої екологічної освіти (МДУ, м. Маріуполь) в системі безперервної екологічної освіти для сталого розвитку суспільства. Досліджено актуальні питання підготовки фахівців в галузі екології й охорони навколишнього середовища в Україні та зокрема в Маріуполі.

Стратегічним завданням екологічної освіти має бути не тільки підготовка фахівців, здатних визначати, розуміти й ефективно розв'язувати екологічні проблеми регіонів, але й формування у майбутнього покоління системи цінності свого існування у навколишньому середовищі через призму екологізації.

Ключові слова: екологія, екологічна освіта, сталий розвиток, вищі навчальні заклади, підготовка фахівців з екології.

Актуальність проблеми. Важливість екологічних проблем й пріоритетність пошуку шляхів їх розв'язання, з огляду на численну кількість наукових досліджень, що присвячено даним питанням не викликають сумнівів. Узагальнюючи напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, слід визначити, що основними напрямками покращення сучасної екологічної ситуації є такі: трансформація характеру виробничої діяльності людини (створення й поширення безвідходних виробництв, очисних споруд, використання екологічно-чистих джерел енергії); проведення технічної експертизи технічних проектів; раціональне використання природних ресурсів; створення центрів з охорони та розведення рідких та зникаючих видів рослин й тварин; формування екологічної свідомості та екологічної культури.

Вирішення жодного з цих завдань неможливо без фахівців нової формації. Саме тому нині в усьому світі значно посилилася увага не тільки до проблем екології взагалі, а й до проблеми екологічної освіти зокрема. Особливу увагу стали приділяти таким поняттям, як екологічна культура, екологічні знання, екологічний імператив. Вивчення досвіду провідних країн з розбудови системи екологічної освіти викликає значний інтерес і може стати цінним джерелом для осмислення й творчого використання його позитивних ідей у вітчизняній освітній теорії і практиці.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемам екологічної освіти та екологічного виховання присвячено низку праць всесвітньо відомих вчених, таких як В. Вернадський, А. Габор, Б. Коммонер, О. Леопольд, Дж. П. Марш, А. Тойнбі, Л. Чайнт, А. Швейцер та ін. Зокрема В. Андреев, С. Совгира, інші досліджували зарубіжні педагогічні тенденції в екологічній освіті. Екологію як комплексну проблему, в реалізації якої повинні брати участь всі фундаментальні науки як природничого, так і гуманітарного профілів розглядали в своїх роботах А. Арманд, М. Будико, Р. Гарковенко, Е. Гірусов, А. Горелов, І. Забелін, М. Кисельов, І. Круть, В. Крисаченко, М. Макарчук, О. Плахотнік та ін. Проблему підготовки наукових кадрів в галузі охорони навколишнього середовища підіймали С. Мальований [1], В. Некос, зокрема ролі вітчизняної екологічної освіти у формуванні фахівця еколога присвячено роботи А.

Некос, еколого-економічну складову у формуванні змістовної частини професійної підготовки еколога досліджували Г.В. Тищенко, Н.В. Максименко, Н.Б. Кравченко. Проте, питання неперервної екологічної освіти в Україні в умовах реалізації концепції сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності майбутнього фахівця еколога потребують подальших розробок.

Мета роботи полягає в визначенні ролі екологічної освіти у формуванні необхідних компетенцій фахівця еколога нової формації та його майбутній реалізації на сучасному ринку праці.

Викладення основного матеріалу дослідження. На сьогодні відомо біля двохсот визначень екології як науки, серед усього розмаїття можна виділити три основні точки зору на предмет екології. Першу можна назвати класичною: екологія це біологічна наука про взаємодію організмів між собою та навколишнім природним середовищем. Друга полягає в ототожненні екології з охороною навколишнього середовища, екологія - теоретичний фундамент енвайронментології. Третя точка зору трактує екологію як мегануку, яка вивчає будь-які взаємодії та взаємовідносини між центральним об'єктом і його оточенням. В рамках екології знаходять місце взаємодії складових природного, соціального та техногенного середовища. Для екології притаманний міждисциплінарний характер, який відрізняється від класичних природних і гуманітарних наук.

Екологічна освіта – цілеспрямований, організований, планомірний, систематичний процес оволодіння екологічними знаннями, мисленням, світоглядом, етикою, культурою. Екологічна освіта повинна бути безперервним процесом, який охоплює дошкільну (родинну), загальну середню та позашкільну освіту, вищу та післядипломну освіту. В англomовних країнах застосовується більш деталізована термінологія: є термін «Ecological education», що сприяє пізнанню природи, і є енвайронментальна освіта, «Environmenal education», орієнтована на вирішення соціально-екологічних проблем. Особлива увага приділяється екологічній свідомості, яка передбачає розуміння руху людства до єдиної глобальної цілісності. Процес інтеграції природничих наук, взаємне проникнення наук, гуманізації природознавства, поглиблення інтегруючих взаємозв'язків між різними напрямками наукового знання сприяють здійсненню ідей глобальної цілісності.

Згідно з концепцією екологічної освіти України: «Метою екологічної освіти є формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності» [2]. Екологічна освіта з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, і з іншого боку, виконувати інтегративну роль у всій системі освіти.

Концептуальні засади екологічної освіти започатковані у документі «Стратегія ЄЕК ООН з освіти для сталого розвитку, 2005», в якому визначено базову роль екологічної освіти у довгостроковому процесі становлення інтегрованої системи освіти для сталого розвитку. Фундаментальна роль екологічної освіти обумовлена сучасними вимогами системної екологізації сфер промислової та господарсько-побутової діяльності людини, екологічно збалансованим розвитком суспільства; екологізацією галузей економіки («зелена» економіка, «синя» економіка), всіх напрямків освіти; економічної, гуманітарної, інженерно-технічної, аграрної, природничої. Окремі вітчизняні вчені [3] підкреслюють, що чинна Концепція екологічної освіти України, потребує оновлення, актуалізації з урахуванням усіх нових законодавчих вимог, загальноєвропейських тенденцій розвитку екологічної освіти. Стратегічним завданням екологічної освіти є виховання поколінь з новим рівнем екологічної культури.

У вересні 2015 року ухвалена нова програма Цілі сталого розвитку. У межах цієї

програми Генеральною Асамблеєю ООН було визначено 17 цілей сталого розвитку та 169 конкретних завдань, серед яких якісна освіта; чиста вода та належні санітарні умови, використання відновлюваної енергії, міста та спільноти, що живуть відповідно до принципів сталого розвитку; відповідальне споживання; захист планети; забезпечення життя під водою; забезпечення життя на землі, безпосередньо відносяться до предмета обговорення. Сучасна екологічна освіта повинна відповідати ключовим принципам сталого розвитку серед яких принцип обережності; принцип «передбачати і запобігати»; принцип балансу між ресурсами і забрудненням; принцип збереження природного багатства на нинішньому рівні; принцип «забруднювач платить».

Розвиток суспільства згідно зазначених принципів, вимагає формування екологічної культури. За В. Крисаченко, екологічна культура визначається як одна з форм культури, як здатність людини відчувати живе буття світу, пристосовувати його до себе, взаємоузгоджувати власні потреби і устрій природного довкілля [4]. Формування екологічної культури потребує від особистості належного рівня знань про специфіку організації та функціонування живого буття світу, розуміння різнобічності антропогенного впливу та його масштабування, якщо така потреба виникає. Отже, зв'язок завдань екологічної культури із цілями сталого розвитку незаперечний. «Quality education (якісна освіта)» має включати багатогранний розвиток особистості майбутнього фахівця, адекватну його підготовку як до професійної діяльності, так і до життя.

Формування відповідального ставлення людини до довкілля в усіх видах діяльності повинно розпочинатись ще в ранньому віці і тривати протягом усього життя. Шкільна загальноосвітня сходинка - базова ланка системи екологічної освіти – під час якої формується особистість з новим, екоцентричним типом мислення й моралі, високим рівнем екологічної культури. Позашкільна екологічна освіта – додаткова форма екологічного навчально-виховного процесу, який має за мету поглиблення й розширення базового шкільного рівня екологічної освіти. Здійснюють її всі позашкільні навчально-виховні заклади (мережа еколого-натуралістичних центрів, наукових гуртків, ботанічних садів, краєзнавчих музеїв).

Значна роль формування екологічної свідомості, культури людини відведена загальній середній екологічній освіті. Розглянемо досвід загальноосвітньої ланки на прикладі ЗОШ № 18 м. Маріуполь. Щорічно в школі проводяться заходи в рамках Екологічного календаря, які присвячені датам - Міжнародний день збереження озонового шару, Міжнародний день зменшення ризику природних катастроф, Всесвітній день водних ресурсів, Година Землі, День довкілля, Міжнародний день Землі, День Сонця. У 2017 році до Дня довкілля були проведені заходи: акція «Чисте довкілля» (упорядкування територій, 5-8 класи), випуск екологічної газети «Рослини та тварини з Червоної книги України» (4-6 класи); перегляд відеофільму «Як людина шкодить природі», виставка малюнків на екологічну тематику «Моя Земля». (1-4 класи), виставка шкільної літератури екологічного напрямку (шкільна бібліотека), урок-бесіда «Екологічна ситуація на Україні, або що під силу одній людині» (9-11 класи).

Метою проведення екологічних конкурсів-виставок творчих робіт, проектів, екологічних акцій, перегляду інформаційних матеріалів є розвиток екологічної свідомості учнів. В процесі таких заходів вирішуються завдання - поширення знань про екологічні проблеми на території проживання, залучення школярів до творчого прояву своїх поглядів на екологічні проблеми суспільства. Своїми роботами учні доводять, що для відновлення природи людина повинна любити і захищати природу рідного краю, розуміти, що екологічне завтра, знаходиться в руках кожної особистості. Проводяться тематичні екскурсії: автобусна екскурсія містом; в Маріупольський державний

університет для участі в заходах присвячених Дню довкілля; ознайомлення з виставковими експонатами краєзнавчого музею експозиції «Геологія. Природа Приазов'я», роботами, виставленими на конкурсах з екології.

Формування екологічних знань учнів I ступеня освіти відбувається на тематичних заняттях: «Як зберегти тепло, електроенергію, воду в нашому домі?» (навчальний проект), «Сторінками Екологічного Букваря» (пізнавальна гра), «Як економно використовувати воду в повсякденному житті?» (навчальний проект), «Звідки береться пил?» (навчальний проект), «Що робити, щоб земля наша була здоровою?» (екологічна вікторина) «Розумний вибір» (гра). Дбайливе ставлення до природи формується під час тематичних занять: «Що треба знати про природу» (клуб допитливих) «Я – маленька частинка Природи», «Екологічною стежиною нашого краю», «Природа – наш дім», «Знайди скарби природи рідного краю», «Брати наші менші», «Нагодуй птахів», «Бережи воду, козаче, і вона тобі віддячить», «Ми відповідаємо за тих кого приручили».

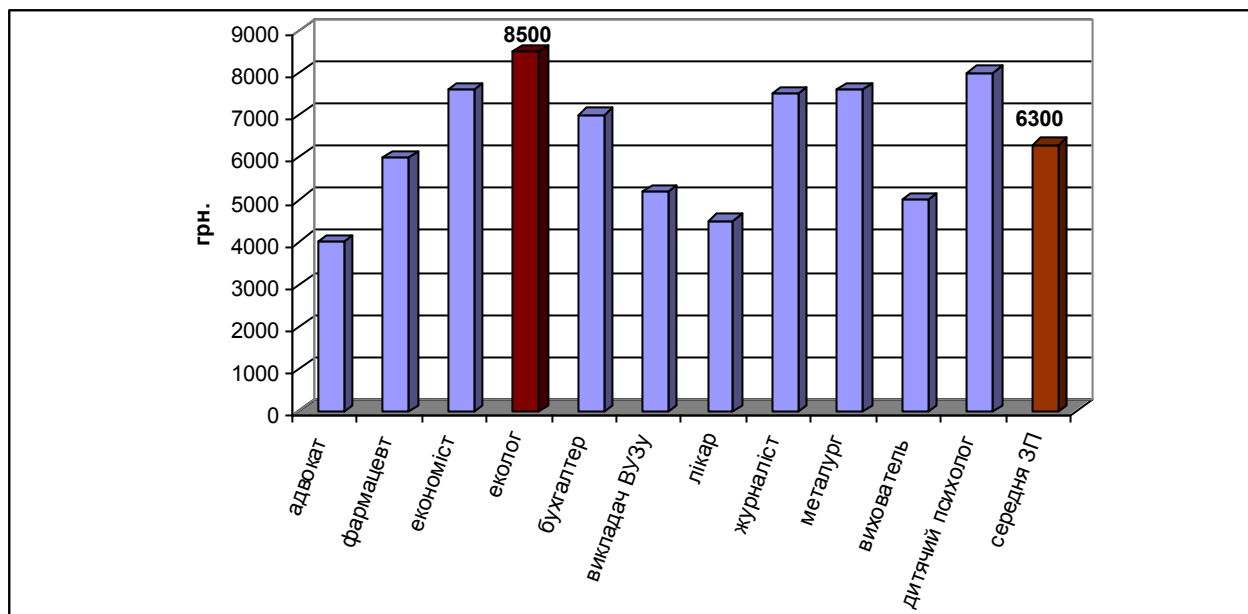
Школярі активно залучаються до участі у вікторинах, конкурсах малюнків з їх подальшим обговоренням, екскурсіях на природу. У 2017 році в межах «Тижня енергозбереження» працювала виставка малюнків «Азбука енергозбереження»; учні брали участь у Всеукраїнському волонтерському проекті «Батарейки, здавайтеся!». Зібрані всією школою батарейки здали в пункт збору в супермаркеті «Епіцентр» (м. Маріуполь). Протягом року під час навчання працюють команди з вивчення економного використання води, світла і тепла (захист проектів), «Шкільний макулатурнір», «Збережемо нашу землю блакитною і зеленою» (екологічний захід). Активісти шкільного руху беруть участь в позашкільній складовій екологічної освіти - у виставці-конкурсі дитячої творчості «Екологічний калейдоскоп, 2017» у міському Центрі науково-технічної творчості учнівської молоді в номінаціях: «Найкраще – близько!», «Еко – дім», «Екомалюнок», «Друге життя», «Енергозбереження», «Нетрадиційний виріб».

Таким чином, за допомогою засвоєння основ неоекологічного характеру формуються важливі складники екологічної культури: активна життєва позиція; дбайливе ставлення до навколишнього середовища; відповідальне господарювання та споживання ресурсів; свідомо оцінка власної діяльності щодо природи; прагнення збереження природних ресурсів, ліквідації наслідків негативного впливу. Формування екологічної свідомості, за умови належної організації навчально-виховного процесу в рамках ланки загальної середньої екологічної освіти, сприяє розвитку екологічної культури майбутньої молоді.

Проблеми збереження навколишнього середовища в майбутньому займатимуть все більш вагоме місце. У зв'язку із зростанням викидів шкідливих речовин та забрудненням всіх елементів екосистеми попит на професійних екологів буде підвищуватися, але будуть збільшуватися й вимоги до них. Професія еколога стане однією з найбільш затребуваних і важливих. Проте, як показує моніторинг заробітних плат окремих фахівців в Україні у 2017 році, рівень оплати праці спеціаліста еколога доволі високий (рис. 1) [5-7]. Отже, вже сьогодні професія еколог є досить актуальною. Справа в тому, що вже сьогодні жодне будівництво не починає розвиватися без позитивного висновку екологічної експертизи. Діяльність будь-якої компанії повинен контролювати технік-еколог.

Екологи виявляють ступінь забрудненості, аналізують причини і прогнозують ситуацію в майбутньому. Фахівці-екологи вивчають наслідки тих чи інших подій, що впливають на навколишнє середовище, стежать за правильною утилізацією різних відходів, ведуть контроль шкідливих виробництв.

Екологи стикаються з розробкою та узгодженням в державних органах природоохоронних документів, які обґрунтовують екологічну безпеку різних проектів і промислових виробництв. Фахівці в лабораторіях проводять дослідження вмісту в повітрі міст специфічних і основних забруднюючих речовин.

Рис. 1. Моніторинг заробітних плат фахівців окремих професій в Україні за 2017 р.

В даний момент кваліфіковані екологи необхідні для проведення експертиз при початку будівництва будь-якого житлового будинку, заводу, об'єкту транспортних доріг. Більш того, кожне підприємство повинно вести свою діяльність під пильним контролем екологів.

Також сприяє зростанню попиту на кваліфікованих екологів й впровадження системи екологічного менеджменту за ISO 14001:2004, яка за популярністю в світі і в Україні йде одразу за системою менеджменту якості за ISO 9001:2002. У зв'язку із вступом в СОТ для підприємств, які експортують свою продукцію, ці сертифікації стають просто необхідністю. У зв'язку з цим, а також з прийняттям закону «Про екологічний аудит» стають актуальними спеціальності, які необхідні для проведення аудиту, впровадження систем менеджменту і їх веденням на підприємстві. Слід зазначити, що для того, щоб стати екологічним аудитором необхідно близько 4 років досвіду, а для того, щоб проводити аудит за ISO 14001 5 років. Таких спеціалістів в Україні не вистачає [8].

У цьому контексті значно підвищує конкурентоспроможність сучасного вищого навчального закладу можливість надання відповідної екологічної підготовки. Особливо у регіонах зі складною екологічною ситуацією, до яких зокрема відноситься й м. Маріуполь. Маріуполь є одним з найпотужніших індустріальних центрів сходу України. Його металургійна спрямованість й велика концентрація промислових підприємств інших галузей формують суттєве антропогенне навантаження на навколишнє середовище. Так, багато років поспіль Маріуполь входить до 10-ти найбільш забруднених міст країни.

Отже, якісна підготовка висококваліфікованих фахівців в галузі екології, раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища саме в Маріуполі набуває особливої актуальності. На сьогодні спеціалістів, що могли б адекватно сприймати та вирішувати проблеми надмірного техногенного навантаження на екосистему міста готують декілька ВНЗ. Приазовський державний технічний

університет відкрив нову спеціальність з підготовки бакалаврів за галуззю знань 18 «Виробництво та технології» спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища». Донецький державний університет управління здійснює підготовку магістрів за галуззю 07 «Управління та адміністрування» спеціальністю 073 «Менеджмент природоохоронної діяльності» [9,10].

Успішно пройшов акредитацію та готує бакалаврів й магістрів з галузі 10 Природничі науки спеціальності 101 «Екологія» Маріупольський державний університет. Комісією Міністерства освіти і науки України з екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування було прийнято стандарти для відповідної підготовки за цим напрямом [11].

Згідно з вимогами до фахівців освітніх ступенів «бакалавр», «магістр» підготовка здійснюється для забезпечення України спеціалістам-екологами в області екологічної експертизи, економіки природокористування, планування, проектування, організації, контролю і прогнозування стану навколишнього середовища в умовах активної господарської діяльності людини, медичної екології, радіоекології, урбоекології, охорони мисливської фауни і організації мисливського господарства та інше. Реалізація цих рівнів потребує високого рівня професіоналізму, який передбачає єдність світоглядної, практичної та психологічної підготовки майбутнього фахівця. Наукова підготовка включає теоретичні та практичні знання і практичні уміння, а також навички з фундаментальних, загальнонаукових і спеціальних дисциплін.

Екологічна освіта у вищому навчальному закладі, зокрема в Маріупольському державному університеті підпорядковується основній меті - дати молоді світоглядні цінності. Тому предмет екології (Екологія, Основи екології, Екологія людини) викладається на багатьох спеціальностях серед дисциплін гуманітарного циклу. Навчальні програми з екології спрямовані на формування екологічної свідомості у студентів, на раціональне використання природних ресурсів, кількість і якість яких щорічно зменшується. Студенти-економісти, наприклад, під час навчання повинні засвоїти такі поняття, як економіка природокористування, природні ресурси, національна екополітика, навколишнє середовище. Враховуючи те, що екологічний аспект повинен органічно входити в процес освіти всіх вікових категорій, що відповідає концепції «безперервної освіти», яка активно обговорюється в сучасній педагогіці, викладання основ екології у майбутніх фахівців дошкільного виховання дозволить сформувати в них справді дбайливе ставлення до природи, вміння визначати допустимі міри перетворення природи, засвоїти специфічні соціоприродні закономірності і норми поведінки, що забезпечать їх компетентну діяльність у дошкільних закладах й допоможе вихованню екологічної свідомості і розвитку дитини

Висновки. В основі формування екологічного суспільства лежить концепція сталого коеволюційного розвитку, розумне поєднання соціальних, економічних і екологічних інтересів особистості і суспільства, що є основою формування екогуманітарної парадигми XXI століття. Серед інститутів, які формують нове розуміння місця і ролі екологічних проблем в житті суспільства, безперечно, центральне місце належить системі освіти. Сьогодні освіта справедливо розглядається як головний фактор політичного, соціального і економічного прогресу. Зміни, що відбуваються в системі суспільних відносин вимагають від системи освіти мобільності, адекватної відповіді на реалії нового історичного досвіду і відповідності потребам розвитку економіки. Відтак, стратегічним завданням екологічної освіти має бути не тільки підготовка фахівців, здатних визначати, розуміти й ефективно розв'язувати екологічні проблеми регіонів, але й формування у майбутнього покоління системи цінності свого існування у навколишньому середовищі через призму екологізації.

Список використаних джерел

1. Мальований М.С. Проблема підготовки наукових кадрів в галузі охорони навколишнього середовища / М.С. Мальований // Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування. – 2011. - №1(3). – С.64-68 / Mal'ovaniy M.S. Problema pidgotovki naukovih kadriv v galuzi ohoroni navkolishn'ogo seredovishha / M.S. Mal'vaniy // Ekologichna bezpeka ta zbalansovane resursokoristuvannja. – 2011. - №1(3). – S.64-68
2. Концепція екологічної освіти України. Затверджена рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України протокол № 13/6-19 від 20.12.2001р. / Konserpcija ekologichnoї osviti Ukraїni. Zatverdzhena rishennjam Kolegії Ministerstva osviti i nauki Ukraїni protokol № 13/6-19 vid 20.12.2001r.
3. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів / О. І. Бондаря, В. Є. Барановська, О. В. Єресько, Г. О. Білявський. – Х. : Грін Д. С., 2015. – 228 с. / Ekologichna osvita dlja stalogo rozvitku u zapitannjah ta vidpovidjah : naukovo-metodichnij posibnik dlja vchiteliv / O. I. Bondarja, V. Є. Baranovs'ka, O. V. Єres'ko, G. O. Biljavs'kij. – H. : Grin' D. S., 2015. – 228 s.
4. Крисаченко В. С. Екологічна культура: теорія та практика / В. С. Крисаченко. – К. : Заповіт, 1996. – 352 с. / Krisachenko V. S. Ekologichna kul'tura: teorija ta praktika / V. S. Krisachenko. – K. : Zapovit, 1996. – 352 s.
5. Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за період з початку року в 2017 році. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> / Seredn'omisjachna zarobitna plata za vidami ekonomichnoї dijal'nosti za period z pochatku roku v 2017 roci. Derzhavnij komitet statistiki Ukraїni [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Обзор статистики зарплат в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.trud.com/salary/2/78650.html> / Obzor statistiki zarplat v Ukraine [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ua.trud.com/salary/2/78650.html>
7. Заробітні плати в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trudbox.com.ua/statistics/uchitel> / Zarobitni plati v Ukraїni [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://trudbox.com.ua/statistics/uchitel>
8. Фахівці в природних науках. Каталог професій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ecolog.at.ua/publ/profesija_ekolog/2-1-0-196 / Fahivci v prirodnihi naukah. Katalog profesij [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://ecolog.at.ua/publ/profesija_ekolog/2-1-0-196
9. Офіційний сайт Донецького державного університету управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://dsum.edu.ua> / Oficijnij sajт Donec'kogo derzhavnogo universitetu upravlinnja [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu <http://dsum.edu.ua>
10. Офіційний сайт Приазовського державного технічного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pstu.edu/index.php?id=934> / Oficijnij sajт Priezovs'kogo derzhavnogo tehničnogo universitetu [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.pstu.edu/index.php?id=934>
11. Офіційний сайт Маріупольського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://mdu.in.ua/index/specialnosti_mdu/0-100 / Oficijnij sajт Mariupol's'kogo derzhavnogo universitetu [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu http://mdu.in.ua/index/specialnosti_mdu/0-100
12. Клименко М.О. та ін. Вступ до фаху: Підручник / М.О. Клименко, В.Г. Петрук, О.В. Мудрак, Р.В.Петрук, Л.В. Клименко, Н.В.Гнілуша. – Херсон: Олді-плюс, 2014. – 304 с. / Klimenko M.O. ta in. Vstup do fahu: Pidruchnik / M.O. Klimenko, V.G. Petruk, O.V. Mudrak, R.V.Petruk, L.V. Klimenko, N.V.Gnilusha. – Herson: Oldi-pljus, 2014. – 304 s.

13. Білецька Г.А. Тенденції і проблеми розвитку екологічної освіти / Г.А. Білецька // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. - № 30. – С. 300-306 / Bilec'ka G.A. Tendencii i problemi rozvitku ekologichnoї osviti / G.A. Bilec'ka // Suchasni informacijni tehnologii ta innovacijni metodiki navchannja v pidgotovci fahivciv: metodologija, teorija, dosvid, problemi. – 2012. - № 30. – S. 300-306

H. Mityushkina, O. Pasternak, N. Matveeva

THE ROLE OF ENVIRONMENTAL EDUCATION IN MODERN SOCIETY

Purpose. The purpose of the article is to determine the role of modern environmental education, the formation of the necessary competencies of a future specialist with higher education through the implementation of an effective system of continuous environmental training.

Methods. This study was carried out using a number of methods of cognition and research: general scientific and special. The method of analysis was used in the study of the essence and content of the concept of ecology and environmental education; methods of synthesis, generalization and comparison - in the study of the modern system of environmental education, its formal and informal parts. The use of special methods provided for: analysis of statistical data - to determine current trends in the labor market and compare the level of the wages of skilled environmentalists with other specialists.

Results. The role of environmental education in enhancing the competitiveness of a modern university is defined. The links of the general secondary (on the example of the school № 18, Mariupol) and the higher ecological education (MSU, Mariupol) in the system of continuous ecological education for sustainable development of the society are considered. The current issues of training specialists in the field of ecology and environmental protection in Ukraine, in particular in Mariupol, are studied.

Conclusions. The strategic task of environmental education should be not only the training of specialists able to identify, understand and effectively solve the environmental problems of the regions, but also the formation of a value system for the future generation in the environment through the prism of ecologization.

Key words: ecology, ecological education, sustainable development, higher educational establishments, training of specialists in ecology.